

Θερινὸ Σαλὸν στὶς «Νέες Μορφές»

Ἡ ὁμαδικὴ ἔκθεση σωστὰ θεωρεῖται σὰν ἐπαγωγικώτερη μέθοδος εἰκαστικῆς ἀγωγῆς καὶ γιὰ τὸ κοινὸ καὶ γιὰ τοὺς καλλιτέχνες, ἂν τύχη βέβαια καὶ τεθοῦν ἀπ' τὴν ἀρχὴ σ' αὐτὴν αἰσθητικὲς ἐπιδιώξεις. Φυσικὰ ὁ προγραμματισμὸς τέτοιων σκοπῶν, γίνεται μόνον ἀπὸ πρόσωπα εἰδικευμένα πού ἔξω ἀπ' τὶς κριτικὲς καὶ ἐποπτικὲς τοὺς ἱκανότητες, εἶναι γνῶστες τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων τῆς τέχνης ἑνὸς τόπου.

Στὶς ὁμαδικὲς αὐτὲς παρουσιάσεις βασικὸ στοιχεῖο ἀποτελεῖ ἡ διακριτικὴ ἐπιλογή, ἡ μελετημένη συμμετοχὴ τῶν ἐκθετῶν καὶ αὐτὸ ὄχι μόνον γιὰ νὰ διασφαλισθῇ ἡ ὑψηλὴ στάθμη τῆς ἐκθέσεως, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ συγκροτηθῇ ἡ τόσο δύσκολη καὶ φευγαλέα ἐνότης τοῦ συνόλου. Ν' ἀποτελεσθῇ δηλαδὴ ἡ ἔκθεση σὰ σύνολο μιὰ αὐτοτελῆ καὶ ἰδιαίτερη καλλιτεχνικὴ ὄντοτητα, πού συνδετικὸ τῆς στοιχεῖο δὲν θὰ εἶναι οἱ τυχόν συγγενικὲς αἰσθητικὲς κατευθύνσεις, οὔτε οἱ μορφικὲς συμπτώσεις, ἀλλ' ὁ βαθὺς σεβασμὸς πού αἰσθάνονται οἱ ἴδιοι οἱ καλλιτέχνες γιὰ τὸ ἔργο τους καὶ ἡ συνεχῆς μάχη πού δίνουν μπροστὰ στοὺς προβληματισμοὺς τῆς τέχνης.

Ἄν ἐπιτύχουν τέτοιες προθέσεις, τότε μπορούμε νὰ διακρίνουμε ὀρισμένα βασικὰ γνωρίσματα τῆς τέχνης ἑνὸς τόπου, κάποιους γενικοὺς προσανατολισμοὺς, στὴ σημερινὴ ἰδιαίτερα περίοδο, τὰ ἀντίκλιτα καὶ παράλληλα ρεύματα, τὶς παραδοχὲς καὶ τὶς ἀρνήσεις, τὶς διαφυγὲς καὶ τὶς θέσεις. Ὅλα αὐτὰ παρουσιάζονται πληρέστερα καὶ ἐναργέστερα σὲ τέτοιους ἐκθέσεις καὶ μᾶς δίνουν τὴ χαρὰ τῆς συγκριτικῆς ἐπεξεργασίας.

Κι' αἰσθάνεται κανεὶς ἱκανοποίησι πού τὶς σκέψεις αὐτὲς προκαλεῖ ἡ ὁμαδικὴ ἔκθεση τῶν Νέων Μορφῶν πού ὀργανώθηκε μέσα στὸν Αὐγουστο στὸν τύπο «Θερινὸ Σαλὸν».

Συμμετέχουν σ' αὐτὴ δεκαπέντε συνολικὰ καλλιτέχνες, ζωγράφοι καὶ χαρακτεῖς καὶ σκέπτεται κανεὶς πὼς ἂν λάβαιναν μέρος ὀρισμένοι ἀκόμα καλλιτέχνες, θὰ εἶχαμε τὴν πιὸ ἄρτια καὶ ἀντιπροσωπευτικὴ ἐμφάνισι τῆς τέχνης τοῦ τόπου μας. Βέβαια μ' ὅλη τὴν προηγμένη ποιτικὴ τῆς στάθμης, δὲν ἰσχυρίζεται κανεὶς πὼς ἡ ἔκθεση δίνει «λύσεις» ἢ ἀνοίγει «καταπληκτικούς» ἀτομικοὺς δρόμους, στοὺς πολὺπλοκοὺς εἰκαστικοὺς προβληματισμοὺς τῆς ἐποχῆς μας. Εἶναι ἄλλωστε γνωστὸ πὼς τὰ ἔργα τέχνης δὲν λύνουν συνήθως ἀτομικὰ ἢ ὁμαδικὰ προβλήματα. Θέτουν ἢ καταγράφουν κυρίως τὰ ὑπάρχοντα.

Καὶ αὐτὴ ἡ καταγραφή, ὑπεύθυνη κι' ἐναργῆς, ὑπάρχει στὸ θερινὸ Σαλὸν τῶν Νέων Μορφῶν. Καταγράφεται ἡ καθολικὴ τάσι γιὰ μιὰ εἰκαστικὴ ἀνανεωτικὴ πορεία, γιὰ τὴ διεύρυνσι τῶν πλαστικῶν χώρων, γιὰ τὴν ἀνεξαρτητοποίηση τῆς ὀπτικῆς ὁμιλίας, πού ἄλλοτε προχωρεῖ καὶ ἄλλοτε ἀναθεωρεῖται, μέσα στὴ τραχειὰ πειραματικὴ ἔρευνα, μὲ τόλμη καὶ συνέπεια πού γενικὰ δὲν ὑστερεῖ σὲ τίποτε, ἀπὸ παρόμοια κινήματα ἄλλων λαῶν.

Εἰκονικὲς καὶ ἀνεικονικὲς τάσεις, μοχθοῦν νὰ προσδώσουν στὸ πλαστικὸ ἔργο ἐκφραστικὴ δύναμη, μορφικὴ ἐνάργεια γιὰ τὴν ἀνάδειξι τοῦ καλλιτεχνικοῦ τῶν μηνύματος.

Κι' αὐτὲς οἱ διαφορὲς κι' ἀντιθέσεις στὶς αἰσθητικὲς κατευθύνσεις, οἱ διαχωρισμοὶ καὶ οἱ ἀρνήσεις εἶναι καὶ αὐτὲς μιὰ καταγραφή. Καταγραφή τῆς ἐποχῆς μας, μὲ τὸ ρευστὸ καὶ ἐναλλασσόμενο πρόσωπο πού μᾶς ἀποκαλύπτεται καὶ συγχρόνως χάνεται, σὲ χίλιες μορφὲς καὶ ὀράσεις. Καὶ πάνω ἀπ' τὶς γενικὲς αὐτὲς διαπιστώσεις ὑπάρχει καὶ ἕνα εἰδικὸ χαρακτηριστικὸ στὴν ἔκθεσι τῶν Νέων Μορφῶν, ἕνα ἐπιπρόσθετο ἐνωτικὸ τῆς στοιχεῖο. Καὶ οἱ ἐλεύθεροι ἀπεικονικοὶ καὶ οἱ ἀκράοι ἀνεικονικοὶ, δὲν προχωροῦν ὡς τὶς περιοχὲς τοῦ παρανοϊκοῦ. Ὑπάρχει βέβαια, ἰδιαίτερα στοὺς ἀφηρημένους, κάποια σαφῆς ἀποστροφή πρὸς τὴ λογικὴ ἐξάρτησι (Γαίτης - Μαλτέζος - Χατζηγάκη) κάποια ὑποτίμησι τοῦ λογικοῦ στοιχείου τῆς ζωῆς. Πάντα ὁμως στὸ ἔργο του παρεμβαίνει ἡ νοητικὴ ἐνέργεια.

Ἡ λογικὴ ἐπεξεργασία πού ὀργανώνει τὴ χρωματικὴ ἐπιφάνεια καὶ δομεῖ ἕνα πλαστικὸ κόσμον (Κοντόπουλος). Παράλληλα μὲ τὴν καταδίκη τῆς παράδοσις καὶ τῆς λογικῆς, ὑπάρχει ἡ διάθεσι νὰ δοθῇ ὀργανωμένη ἡ μορφή τῶν πλασμάτων καὶ τῶν ὀνείρων, νὰ δομηθῇ τὸ φανταστικὸ. Μήπως αὐτὴ ἡ κοινὴ ἀντίληψι, αὐτὴ ἡ καθολικὴ παρόρμησι ἐκφράζει τὴν κληρονομικὴ ψυχικὴ καταβολὴ τοῦ τόπου μας;

Τοῦτα τὰ γνωρίσματα χαρακτηρίζουν ὅλους τοὺς ἐκθέτες τῶν Νέων Μορφῶν καὶ ἂν ἀναφέρονται ὀνομαστικὰ ὀρισμένοι, γίνεται μὲ τὴν πρόθεσι νὰ ἐδραιωθοῦν οἱ παρατηρήσεις.

Συγκεκριμένα ὀλα τὰ πάρα πάνω ἀνευρίσκονται στὸ ἔργο τοῦ Ἄλέκου Κοντόπουλου, πού ἡ θεωρητικὴ του συγκρότησι καὶ ἡ προηγμένη αἰσθητικὴ του καλλιέργεια, τοῦ ἐξασφαλίζουν τὸν πιὸ ὑπεύθυνον καὶ συνειδητὸ δρόμον. Τὰ ποιητικὰ του ὀράματα δημιουργοῦν ἕνα αὐτοτελῆ εἰκαστικὸν κόσμον, διαποτισμένο ἀπὸ «μαγεία» καὶ «ἔκστασι». Κι' ὁμως μέσα σ' αὐτὸ τὸ ὀνειρικὸ λυκόφωσ, ὑπάρχουν πάντα παροῦσες οἱ αἰσθήσεις, πρόθυμες καὶ ἀνοικτὲς θύρες καὶ στὴ χαρὰ καὶ στὴν πικρία. Μιὰ συνεχῆς ἐναλλαγὴ τοῦ ἀπόκοσμου καὶ τοῦ ὑπαρκτοῦ, πού ζῆ πέραν τοῦ χρόνου καὶ ὁμως εἶναι παρών, γιὰτὶ ἐλέγχεται ἡ μορφικὴ τῶν πραγμάτων.

Ἀρμολογεῖται μέσα σὲ ἀλλεπάλληλες χρωματικὲς δομὲς γιὰ νὰ καταλήξῃ σὲ μιὰ χρωματικὴ διάχυσι καὶ λεύθερη μετουσίωσι. Ὁ Γιώργος Βελισσαρίδης δὲν ἀποκόπτεται ἀπὸ τὸ πραγματικὸ, γιὰτὶ γι' αὐτὸν ὁ αἰσθητικὸς μετασχηματισμὸς τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου, μπορεῖ νὰ προχωρήσῃ ὡς τὰ πιὸ ἀκράια σημεῖα, ὡς τὶς πιὸ ἐλεύθερες συλλήψεις, πάντα ὁμως νὰ καταφαίνεται ἡ ἀρχικὴ του προέλευσι, τὸ πρωταρχικὸ κύτταρον πού τὸ κροκάλεσε.

Ὁ Γιάννης Γαίτης εἶναι ἕνας ἀκούραστος ταξιδευτῆς γιὰ τὸ ἀπροσδόκητο, κυνηγὸς τοῦ λυρικοῦ ὀράματος. Εἶναι ὁ ρομαντικὸς τῆς ἀφηρημένης πού ἐγκαταλείπεται μὲ ἐμπιστοσύνη στὸν ψυχικὸ αὐτοματισμὸ του, τὴν φαινομενικὰ ἀνάμελῃ τυχαίτητα καὶ πού μ' αὐτὰ προσδίδει στὸ ἔργο του φρεσκάδα, φωτεινότητα καὶ αἰσιοδοξία. Τοῦτο ὡς τόσο τὸ παιχνίδισμα, πού ἄλλοτε μεταπηδᾷ καὶ ἄλλοτε ἐπαναλαμβάνεται, δὲν εἶναι τυχαῖο. Εἶναι ἀπόρροια ἑνὸς μακρονοῦ δρόμου, ἑνὸς μέχθου σκληροῦ πού τελικὰ πέρασε σὰ χρωματικὴ ἀξία στὸ εἶναι του καὶ διεπότισε τὸ ὑποσυνειδητὸ του.

Ἀποκαλυπτικὴ εἶναι ἡ πρόσφατη παρουσιάσι τῆς Ἐλένης Ζέρβα πού ἂν ἀποτελῇ τὴ μόνιμη κατεύθυνσή της, διανοίγει ἕνα εἰκαστικὸν χῶρον σοβαρῶν προεκτάσεων. Στὸς δύο τῆς πίνακες, ὑπάρχει μιὰ μουσικοποίηση τῶν μορφῶν, πού δὲν περιορίζεται στὴ χρωματικὴ ἐπιφάνεια, ἀλλὰ προχωρεῖ στὴ δομὴ τοῦ θέματος καὶ στὴν ἀρμολόγησι τῶν σχημάτων. Τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι τὸ καινούργιον τῆς ἐπίτευγμα πού ἐνῶ κυριαρχεῖ μιὰ ἀνάερη λυρικὴ χρωματικὴ ὑπέρβασι, ταυτόχρονα βα-

οιζεται σε μιὰ δομική σταθερότητα, μιὰ θετική σκέψη που συνδυάζει την ψυχική ήρεμία και την ανησυχία της φυγής. Τὰ δράματά της είναι έξωκοσμικά κι ως τόσο γνωστά και προσιτά.

Ο **Δημήτρης Κεντάκας** σταθεροποιεί ακόμα τὰ εικαστικά του χαρίσματα, γι' αυτό ή εργασία του έχει προσλάβει μεγαλύτερη ενάργεια, σοφώτερη σύνθεση και μεγαλύτερη πειθαρχία τών πλαστικών αξιών.

Η **Δάφνη Κωστοπούλου**, ή νεώτερη από όλους τούς εκθέτας, δέν μπόρεσε ακόμα νά οδηγήσει την τέχνη της πέρα απ' την έξωτερική έντύπωση.

Γνωστή ή εργασία της **Νίτσας Μακαρώνα**, λυρικά έκλεπτισμένη, με φωτεινές μεταπλάσεις και ιστορήσεις, ενός κύκλου ζωής που διατηρεί ταυτόχρονα την πίκρα της νοσταλγίας και την αισιοδοξία μις καινούργιας φωτεινής φυγής. Κι όλα αυτά με άνεση τεχνική και προηγμένη συνθετική αντίληψη.

Ο εικαστικός κύκλος του **Γιάννη Μάλτζου** είναι συμβολικός και περιδινούμενος, μιὰ ζέουσα λαύρα που σ' άγνωστους χρόνους κι απ' άγνωστα συμβάντα, απολιθώθηκε. Γίνηκε πέτραμα, ανάγλυφο καβαλιστικό, κονκάρδα κι έγκόλπιο, λάβαρο κι οικόσημο κι επιτύμβιος πλάκα. Στο άνεικονικό του έργο υπάρχει μιὰ διάχυτη πικρία και μιὰ διάθεση για την άνεύρεση μις σταθερής μονιμότητας.

Η **Έφη Μιχελή** μās ύπενθυμίζει τις άπειρες πιθανότητες που διατηρεί ακόμη ή παραστατική τέχνη, που δέν σημαίνει αντιγραφή του πραγματικού, αλλά έρμηνεία κι δραματική μετάπλαση.

Ένας έρεθισμός άντικειμενικός που ύψώνεται σε μυθοπλασία και ινδάλματα. Ο κόσμος της εισχωρεί βαθειά στις εικαστικές πατρογονικές μας ρίζες, άντλει απ' την άγνότητα της λαϊκής μας τέχνης, απ' τόν ποιητικό κύκλο του άργαλειού και του κεντήματος. Τούτη ή συνειδητή και μακρόχρονη πορεία προσέδωσε στο έργο της την πειστικότητα και την πνευματικότητα.

Για την **Κοῦλα Μπεκιόρη** θά λέγαμε παραφρασμένο τό τραγούδι του ποιητή «τό δραμά σου μη τό παρατάς, όπου κι' αν πās ταξίδεψέ το», γιατί είναι τόσο προσωπικό, τόσο σύμφωνο με την ποιητική της φυσιογνωμία, που ύψώνει τό έργο της σε μιὰ σπάνια εικαστική ποιότητα. Σ' ένα ύγιες άπόηχο ρέμβης με τις σοφές χρωματικές ασάφειες, τό διάχυτο ψυχικό φως, που παρασύρει σε μιὰ λυτρωτική όνειροπόληση.

Η **Ίρα Οικονομίδου** συνεχίζει τις γνωστές κατευθύνσεις της, μόνο που τώρα είναι πιό σίγουρη, πιό άπλοποιημένη και με μεγαλύτερη κυριάρχηση του έκφραστικού της ύλικού.

Η χαρακτική της **Λέλας Πασχάλη** προσδιωρίσθηκε ασφαλώς ύστερα από μακρόχρονη πάλη, έρευνες κι άναθεωρήσεις, ώστε νά επιτύχη τή γοητεία του άπλου. Η λυρική και συγκρατημένη λιτότητα, που ή συγκίνηση ή ιστορήση απαλλάσσεται από κάθε έπεισοδιακό, προσλαμβάνει αυτοτέλεια και γίνεται μιὰ καινούργια πλαστική όντότης. Πόσον άγώνα και αυτοσεβασμό χρειάστηκε τάχα μιὰ τέτοια γνώση;

Πρόσφατα από τούτες τις στήλες ασχοληθήκαμε με την προσωπική εργασία του **Πάνου Σαραφιανού**, που χωρίς νά είναι άνεικονικός, μορφικά, πλαστικά ακριβέστερα, συγγενεύει με άνεικονικές στάσεις, απ' τόν έλεύθερο μετασχηματισμό που δέχονται οι παραστατικοί του έρεθισμοί. Βασικά ό Σαραφιανός ξεκινά πάντα από μιὰ άπτή, φυσική ή ήθική πραγματικότητα. Συνήθως ασχολείται με τή συσσωρευμένη πικρία που γεύτηκε ή καινούργια γενιά στ' απάνθρωπα χρόνια τιδ πολέμου. Αυτές τις ζοφερές καταστάσεις, τὰ δράματα του κακοποιημένου έγώ, αποτελούν τὰ ύπόβαθρα της τέχνης του που γίνεται τραγική άγωνία για τό όν κι' άγχος καθολικό για την κινδυνεύουσα ύπαρξη.

Υπάρχει μιὰ δυσκολία στην έπικοινωνία του θεατή με τό έργο της **Μαρίας Χατζηγάκη**, κάποιο είδος επιφύλαξης που μεταβάλλεται σε ίκανοποίηση όταν επιτευχθή ό έσωτερικός του διάλογος.

Κι' αυτό γιατί τὸ ἀνεικονικὸ ἔργο της, σὲ τελικὴ θεώρηση εἶναι μιὰ ἀποσύνθεση, μιὰ διάλυση τοῦ γνωστοῦ κι' ἕνας διαχωρισμὸς θὰ λέγαμε σὲ πρωταρχικὰ μέλη. Εἶναι μιὰ ἄρνηση, καταδίκη ἀκόμα καὶ διαμαρτυρία, κάθε παραδοσιακῆς ἐνθύμησης ποὺ ὡστόσο δὲν προχωρεῖ μέχρι τοῦ ἀγνωστικισμοῦ. Ἀντίθετα ὅλα αὐτὰ τὰ ἀποσυντεθημένα μέλη, ἀναμένουν μιὰ ἀνασύνθεση πρὸς νέες ἐκφραστικὲς φόρμες.

Ἡ **Βέρα Χουτζούμη** κινεῖται μέσα σὲ μιὰ ζεστὴ χρωματικὴ αἴσθηση, ἕνα περίεργο ἄπλωμα χώρου ποὺ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ πλαίσια τοῦ πίνακος.

Στὸ σημείωμα τοῦτο δὲν ἀξιολογήθηκαν κατευθύνσεις κι' αἰσθητικὰ ρεύματα, οὔτε ἐρευνηθήκαν οἱ προεκτάσεις των καὶ τὰ βαθύτερα αἷτια ποὺ τὰ προκαλοῦν. Ἐγινε μόνο μιὰ καταγραφή τοῦ πλαστικοῦ χώρου, τῆς ὀπτικῆς ὁμιλίας μὲ τὴν ὁποίαν ἐκφράζεται ὁ κάθε ἐκθέτης καὶ μιὰ στοιχειώδης ἀνάδειξη τῶν προθέσεών τους.

N. ΛΑΕΣΙΟΥ